

Ooit stond Piet Post, columnist, interim schoolleider en adviseur, zelf aan de wieg van een vernieuwende voortgezet onderwijsschool. Dit schooljaar reist hij voor Van Twaalf tot Achttien door Nederland, en stelt zich de vraag: hoe staat het er voor met onderwijsvernieuwing in ons land?

Scholen die wrikken aan het systeem

TEKST PIET POST FOTO TIENERCOLLEGE

Het is maandagochtend, kwart voor negen. De 60 leerlingen van het Tiener College in Gorkum hebben zich verzameld in de lunchruimte voor de *pick me up*, het gezamenlijke startmoment. Docent Anneke Smits loopt rond met zakken pepermunt waaruit ze er elke leerling eentje geeft. Ze wenst iedereen een frisse start. Dan stapt ze op het kleine podium en steekt haar arm in de lucht. Binnen een paar tellen verstomt het geroezemoes.

'Je brein beïnvloeden, is dat mogelijk?' vraagt ze. Sommige leerlingen denken van niet. Dan vertelt Smits dat ze er op dit moment druk mee bezig zijn. Er zit immers dopamine in pepermunt, een stofje waar je frisser en fruitiger van gaat denken. Ze toont een foto van twee rattenkooien, één met veel avontuur, de andere wat saaier. 'In welke kooi zouden de hersenen van de ratten het hardst groeien?', vraagt ze dan. Eén leerling kiest vol overtuiging voor de saaie kooi. 'Daar moeten ze zich veel beter concentreren om de weg te vinden,' meent hij. Voor Anneke Smits is dat een mooi bruggetje naar een filmpje van darter Raymond van Barneveld die door louter concentratie een 9-dart gooit. 'Doelgericht denken,' zegt Smits, en ze vraagt alle leerlingen om op te schrijven wat deze week hun doel is. Djunior, naast mij, weet het al. Hij is pas ziek geweest en heeft achterstand. Hij wil die deze week wegwerken. Hij wordt binnenkort 13 en zit nu drie jaar op het Tiener College. Zijn doel is duidelijk. Hij wil elektricien worden. Over een jaar gaat hij naar het VMBO en hoopt daar dan in de 3^e klas in te stromen. Een vriend van hem

Volle aandacht op het Tienercollege in Gorkum

komt zijn doel van de week met ons delen. 'Me eige kannon maken,' staat er op zijn kladblok. Als ik vraag of ik terroristische actie moet vrezen, legt hij uit dat hij afgelopen week gezien heeft hoe een docent een kartonnen kannon in elkaar knutselde. Dat lijkt hem gaaf, dat wil hij zelf ook. En dan is het tijd. De leerlingen gaan naar hun eigen groep voor het kringgesprek. Daarin zullen ze, zoals elke dag, terugkijken en vooruitkijken, reflecteren en plannen maken. Daarna volgen rekenen en taal

en na de pauze een groot blok geschiedenis, aardrijkskunde of een ander vak. Na de lunch kunnen de leerlingen werken aan hun eigen leervragen.

Tiener College

'We zijn in 2012 begonnen,' vertelt Pieter Snel. Hij is als docent, ontwikkelaar en programmaregisseur vanaf het begin betrokken bij het Tiener College. Een paar jaar daarvoor waren ze gestart

met avonden voor docenten en ouders. Het probleem waarover ze spraken was de ongelijkzijdigheid van leerlingen: sommigen zijn gebaat bij uitstel van selectie, andere zijn op hetzelfde moment al aan veel meer toe. Toch komt voor alle kinderen aan het eind van groep 8 de keus voor het vervolg in het voortgezet onderwijs. Als je dat nou eens uitstelt Op het Tiener College zitten leerlingen van 10 tot 14 bij elkaar, de groepen 7 en 8 en de klassen 1 en 2, zeg maar. Inmiddels is er ook een Junior College voor de groepen 5 en

6 en er zijn plannen om door te gaan tot alles van het 2e tot het 18e levensjaar zonder onderbreking bijeen kan blijven.

Bij de ontwikkeling van het Tiener College heeft de school zich laten inspireren door Meester Kanamuri, een Japanse basisschool docent. In zijn werk is het familieprincipe belangrijk. Een school moet kinderen de gelegenheid bieden zich met elkaar en met de leerkrachten te verbinden. 'Kinderen komen immers primair op school voor de sociale contacten, niet omdat ze van alles willen leren,' stelt Snel. 'Het familieprincipe betekent ook dat de ouders nauw bij de gang van zaken op school betrokken worden. Bij de intake wordt hun gevraagd wat ze voor de school gaan doen, bijvoorbeeld vertellen over hun beroep of het begeleiden van een excursie.' Het Tiener College heeft inhoudelijke ouderavonden waarop gebrainstormd wordt over de ontwikkeling van de school. 'We bepalen de koers samen met de ouders. We houden ze voortdurend op de hoogte.'

Uit het familieprincipe vloeit ook voort dat het proces in de klas belangrijk is. 'Wat in de groep gebeurt, is belangrijker dan de stof,' stelt Snel. Hij schrikt bijna van zichzelf. 'Dat is wel een hele uitspraak, maar ik meen het toch. Leraren confronteren hun leerlingen met zichzelf. Soms gaat dat ook andersom. De leraar is dus leerstof en leerling tegelijk. Een goede leraar kan ook sorry zeggen.'

Met ouders en leerlingen worden ontwikkelingsgesprekken gevoerd, waarbij de algemene leerlijn zoveel mogelijk verder op maat gemaakt wordt. Zo kan een leerling die wat extra aankan er Japans, Frans of filosofie bij doen, terwijl een leerling uit klas 1 die dat nodig heeft extra rekenen kan volgen. In het ontwikkelingsgesprek vertelt de leerling eerst zelf hoe hij het vindt gaan, daarna wordt er met de ouders op gereflecteerd. Overgaan naar het volgende leerjaar gebeurt sowieso. 'Maar we maken wel de balans op. Wat moet er nog gebeuren om te zorgen dat jij je ambitie waar kunt maken?'

De school heeft inmiddels de eerste uitstroom naar klas 3 op een andere school meegemaakt. Het laatste ontwikkelingsgesprek wordt dan gevoerd in aanwezigheid van de mentor van de nieuwe school. 'Die vinden het vaak heel bijzonder om te zien hoe we dat hier doen. Dat geeft ons de gelegenheid om onze ideeën uit te dragen.' Snel is zelf ook veranderd door het werken op het Tiener College. 'Ik heb nog meer geleerd om mijn mond te houden en alleen maar vragen te stellen. Dat is de kunst op deze school, alle docenten zouden daaraan moeten werken. En de leergemeenschapsgedachte vind ik inspirerend. We doen het samen als team. De leerlingen hebben hun kringgesprekken, maar wij als collega's ook. En in die kring is het veilig. Iedereen kan hier benoemen dat hij iets niet goed heeft gedaan of iets nog niet kan.'

'Het voornaamste probleem ligt op het vlak van de verschillende systemen, primair onderwijs en voortgezet onderwijs. De inspectie is bijvoorbeeld heel strikt als het gaat om een PO-docent die voor een VO-klas staat en omgekeerd. Ik zou dan ook graag meer vrijheid willen hebben om samen te werken. Wat wij hier doen is best moeilijk. Als je zoveel ruimte biedt aan individuele leervragen en je moet die vervolgens allemaal registreren... Ik zou

'Het probleem waarover ze spraken was de ongelijktijdigheid van leerlingen.'

aan de inspectie willen vragen: geef ons ruimte. Ons onderwijs voorziet in een behoefte en we meten echt wat we doen,' geeft Snel aan.

Scholengroep Over- en Midden Betuwe

'Je mag in dit overgereguleerde land geen Tiener College oprichten,' legt Harry Grimmius uit. 'De Cao's van het primair onderwijs en voortgezet onderwijs sluiten niet op elkaar aan, de bekostigingsstelsels sluiten niet op elkaar

aan, docenten mogen niet uitgewisseld worden, de medezeggenschap voor primair en die voor voortgezet onderwijs zijn verschillend geregeld, ga zo maar door.' Grimmius (63) is voorzitter van het College van Bestuur van de Scholengroep Over- en Midden-Betuwe. 'Mijn motto is 'kansen voor kinderen', zegt hij, 'daar draait het om. En dan loop je in ons systeem onvermijdelijk aan tegen de vroegselectie. Vmbo-ers moeten halverwege de tweede klas, dan zijn ze dus 13, hun beroepsrichting kiezen. Dat is gewoon crimi-neel! Door de verbreding naar intersectoraal kun je daar wat aan doen en kun je het zelfs uitstellen tot de start van het MBO, maar het blijft ingewikkeld. We gaan met vliegtuigen vol naar Finland om te zien hoe ze het daar doen en als we dan terug komen en het hier ook zo willen uitvoeren, blijkt dat niet te kunnen. In Finland hebben ze geen vroegselectie!'

Zelf kreeg hij een vraag van een basisschool bij hem in de buurt waarvan de leerlingenaantallen door de demografische krimp terugliepen. Weer dreigde een dorpsschool het loodje te leggen. Hij is er echter in geslaagd de school binnen zijn bestuur te halen en wil nu in samenwerking met een van zijn VO-scholen een Tiener College starten.

Bij collega-bestuurders vindt hij veel gehoor. Recent hebben Logos en cvo-av, de bestuurders van het Tiener College, een bestuurlijke bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met KPC groep, waar ook Grimmius preker was. Inmiddels zijn er bijna 40 schoolbesturen uit PO en VO die mee willen in de ontwikkeling naar een Tiener College. Al die besturen lopen tegen dezelfde problemen aan,' zegt hij. 'Demografische krimp, personeelsbezetting, ga maar door. We zijn op het ministerie geweest. De tijd is rijp om te gaan bewegen, het *momentum* is daar. En dat moet niet met een stelselwijziging, daar zijn veel mensen allergisch voor. We moeten gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn. Gelukkig onderkennen veel ambtenaren en inspecteurs de problematiek en bieden ze wel ruimte om te experimenteren. Het is gewoon 'midschool light', zoals Jan van Zijl, de voorzitter van de MBO Raad, het noemde.

Ik denk dat ouders over 5 á 10 jaar overal kunnen kiezen voor een 10-14-opleiding, naast de reguliere mogelijkheden die we op dit moment hebben. Weg met de hijgerigheid van de vroegselectie! Wist je dat al die toetsen en voorbereiden op toetsen bij elkaar ongeveer een half jaar kosten? Maak daar nou eens onderwijstijd van! Als het om onderwijs gaat, tellen eigenlijk maar drie woorden: kind, kind, kind! ●

► **Piet Post werkt als interim manager en consultant in het (voortgezet) onderwijs. Reacties? Stuur ze naar ph.post@telfort.nl**